

Govor predsjednika Vlade Zorana Milanovića na obilježavanju Dana poduzetnika 2013.

Gospodin Mudrinić je u svom govoru spomenuo kružni tok koji je pun rupa. I to me podsjeća na sredinu 90-ih godina kada sam se s familijom vozio po Francuskoj, Dordogni i Akvitaniji i svakih par kilometara naletio na kružni tok. Toga kod nas tada nije bilo. Prvi put se pitaš, što je to? I onda shvatiš da je to je jedna dobra stvar za sigurnost prometa, da je puno sigurnija od raskrižja, i da ti omogućava da se na tom roundaboutu provozaš, ako promašiš, napraviš drugi krug, dakle da ne srljaš. Što je dobra vijest u ovoj kritici? To što još nismo sletjeli s ceste i nećemo. Dakle, imamo taj kružni tok i otići ćemo u pravom smjeru. Ja ovdje neću govoriti u frazama, pazit ću da nikome ne stanem na žulj, da nikoga ne povrijedim, i probat ću bit što je moguće više konkretan.

Dakle, pozivanje na konsenzus je plemenito i dobrodošlo. Kao što vidimo u povijesti moderne Europe, rijetko su se značajne promjene u politici najuspješnijih država događale konsenzusom. To su uvijek provodile neke vlade s nekom većinom. Jedina država koje se mogu sjetiti da je postigla tripartitni konsenzus je Irska, zemlja koja je bila duboko dolje, a koja je sada visoko gore. U svim drugim državama, pa i u skandinavskim državama, pa i u Njemačkoj, su neke vlade, u nekim kriznim pa i predkriznim razdobljima, nakon pokušaja konsenzusa provodile programe. To je Schroederova socijaldemokratska većina u Njemačkoj, prije toga Schmittova u vrijeme naftne krize, i danas Njemačka svoju stabilnost i održivost, i ne puno više od toga, zahvaljuje upravo toj politici. Jer stope rasta u Njemačkoj su vrlo skromne. Ali su nekakve. Skandinavske države, o kojima je ovdje bilo riječi, su se mijenjale 90-ih godina nakon velike bankarske i strukturne krize. Norveška nikad nije imala takvih problema, ona nije tipična skandinavska država, ona je duplo bogatija od jako bogate Švedske, ali druge države su se mijenjale pod pritiskom tih promjena. Dakle, nakon pada Berlinskog zida, gubitka tržišta u Rusiji, kao Finska, nakon bankarske krize dubokih razmjera kao Švedska, Danska je opet priča za sebe. I kada govorimo o tome kako funkcioniraju neke države onda je svaka država slučaj za sebe. I mi smo slučaj za sebe. I kada često u sebi volimo govoriti da smo posebni, we are special, to je kao kad majka svakom svom sinu ili kćeri govori: You are special. Ali, ustvari, ne mogu svi bit „special“. Dakle, moramo tražiti svoje realno mjesto u realnom svijetu u kojem živimo. Možemo biti dobri. I drukčiji smo i imali smo tešku povijest i platili barem duplu cijenu za sve. Ali kada govorimo o uvjetima koje Vlada stvara i koje pokušava stvoriti, onda svaki put kada se pitate, zapitajte se što bi svaki političar najviše želio upisati u svojoj ponudi: to su radna mjesta, socijalna stabilnost i sigurnost. Ništa više od toga. U ovom trenutku nekih velikih, srećom, velikih povijesnih pitanja nema. I sve što radimo, radimo upravo s tim ciljem, i samo s tim ciljem, i niti jednim drugim ciljem. I obećavali smo da ćemo raditi, donositi odluke, i da nam se da nekakav prostor tolerancije, i za pogreške i za krive odluke, ali to da donosimo odluke to je činjenica. To da se ranije nisu donosile odluke, to je također činjenica. I spreman sam na debatu sa svakim tko mi je u stanju dokazati ili pokušati dokazati da to nije tako.

Rečeno je ovdje i da je ukupno porezno opterećenje povećano. Ja kažem: nije. Govorimo o poreznom opterećenju za poduzetništvo. Dakle, nije korektno radi građana govoriti da je i PDV i povećanje PDV-a dio te jednakosti. Na neki daleki posredan način je. Opet u smislu da je smanjio uvoz, to nije opterećenje za hrvatske poduzetnike. Hrvatski poduzetnici su dobili, opet u okvirima mogućega, mali prostor svježeg zraka. Smanjenjem doprinosa u prvoj godini mandata. Smanjenjem PDV-a u turizmu, jednoj od najvažnijih gospodarskih grana u Hrvatskoj, u drugoj godini mandata. Smanjenjem parafiskalnih nameta, za koje ni sami nismo svjesni koliko ih ima, non stop se tu nešto smanjuje. To su činjenice, to se mjeri milijardama kuna. Je li to prostor za restrukturiranje onih koji to žele i koji su to u stanju? Po meni je. Tko plaća tu cijenu? Plaćaju je građani višim PDV-om. I to je činjenica. I to su brojke o kojima ovdje želimo razgovarati. Mi smo išli svjesno na moguće rasterećenje gospodarstva. Tu su brojke. Morali smo smanjiti proračun, morali smo smanjiti deficit za 5 milijardi kuna. U tome smo skoro pa i uspjeli. Nakon što je zaduživanje od početka krize raslo iz godine u godinu, iz mjeseca u mjesec, i približilo se, dapače, ušlo u intimni prostor, arni prostor od 60 posto. To se dogodilo u svega nekoliko godina. To je naslijeđeno stanje. I njega treba sanirati. Dakle, s jedne strane rasterećuješ gospodarstvo, privremeno opterećuješ građane, smanjuješ uvoz, što je dvosjekli mač, i dobro i loše, i to je realnost u kojoj živimo. Kada me pitaju što ćemo učiniti da zaštitimo naše proizvođače i poduzetnike od konkurencije u Europskoj uniji, na takvo pitanje po staroj recepturi nema odgovora. Bilo je puno vremena da se oni koji su to znali i htjeli prilagode, da šire svoje pogone za proizvodnju u zemlje koje su izvan Europske unije, naprosto da gledaju, da promatraju, da se prilagođavaju i da budu konkurentniji. Oni koji nisu, bit će im teško. I država ti ne može pomoći izravnim plaćanjima, izravnim plasmanima. Toga više nema. Mi smo sanirali brodogradnju, kad kažem sanirali, shvatite to vrlo uvjetno. Nakon dvadeset i više godina nečinjenja, bježanja od realnosti, hrvatska Vlada je uspjela privatizirati brodogradilišta. To je prilika za novi početak, ali za poslovni procvat trebat će puno više od toga. To je ono što mi možemo. Više od toga, mi ne aspiriramo da možemo. Prije pola godine sam bio u Helsinkiju i tamo su još uvijek dva broda, kruzera koja spajaju Helsinki i Tallinn, to su splitski brodovi, sagrađeni i isporučeni 1988./89. godine, dakle prije rata, prije hrvatske samostalnosti. Dobra roba, ali smo i na nju uspjeli izgubiti milijune dolara jer je država krpala. I tog klijentelizma je dosta, dosta ga je, dakle spomenut je klijentelizam, ne bez razloga, tu još uvijek nismo tamo gdje smo željeli biti. Ali ćemo učiniti sve da toga, hajmo reći, ne bude uopće. Nećemo se riješiti nego ćemo privatizirati sve ono što nije strateški i nacionalni interes. Ponovit ću još jednom, pa tko želi razgovarati s argumentima, možemo razgovarati. To su prijenos električne energije, ne proizvodnja, prijenos. To je nacionalni monopol, to je nacionalni krvotok, to su određeni transportni pravci nafte i plina, to su šume, to su vode, to je ono što čini u fizičkom, prije svega u fizičkom smislu, Hrvatsku. Sve ostalo može i mora biti u kombinaciji privatnog i javnog kapitala, među ostalim, i zato da bi se izbjegao politički klijentalizam i sve ono radi čega je Hrvatska danas još uvijek stigmatizirana kao korumpirana država. U razgovorima i predsjednik i ja za vodeće svjetske kuće, s najkritičnijim novinarima, moramo se s tim nositi i ne mogu upirati prstom u bilo koju prethodnu vlast. Možda mogu jednom, ali ne mogu dva puta. I kada smo išli u izbore, obećavali smo red i rad. Tvrdim da uvodimo red. Porezna presija je samo ime za porezni red, ne za porezni teror. U uređenoj državi porezi se plaćaju, pravila postoje. Imamo fiskalizaciju-to je dokaz reda u državi ili barem naznaka dokaza reda. Svaki investitor to

vjerojatno vidi. Imamo vrlo stimulativne zakone, zakon o ulaganjima, oslobađamo od reinvestirane dobiti, ali jesu li to nekakvi genijalni izumi kojih se nitko prije nas nije sjetio? Nisu. To je već sve viđeno. I ključna riječ je povjerenje. Povjerenje poduzetnika u to da će se uloženi trud isplatiti. Povjerenje investitora da će ono što su uložili također biti sigurno i isplaćeno unatrag. Stvar je u povjerenju. Hrvatska danas ima nezavidan kreditni rejting, ali kamatu na suvereni dug koji je manje nepovoljan nego ranije, ali je i dalje previsok. Velika Britanija ima proračunski deficit od 6 - 7 posto i bore se svim silama da to smanje, zadužuju se praktički besplatno samo dok postoji povjerenje investitora. Ono može nestati sutra. Njemačka nema taj problem. Vraćam se na Švedsku. Švedska je u dvadeset godina, nakon desetljeća Socijaldemokrate, ali u zadnjih dvadeset godina u kojima su se na vlasti izmjenjivali i ljevica, koja je pokrenula reforme, i desnica, umjerena desnica, Moderaterna, Moderata, koja je na vlasti zadnjih osam godina provodila reforme. Švedska je udio javne potrošnje u društvenom proizvodu smanjila sa 64 posto na 44 posto, i ima manje porezno opterećenje, odnosno udio javne potrošnje u društvenom proizvodu od Velike Britanije, navodno liberalne Velike Britanije. Velika Britanija je skuplja država od Švedske. I to je sjajno. Švedska je konkurentna. Međutim vidimo da predgrađa Stockholma gore. Tu su ljudi koji su gurnuti u stranu. Upravo ta razlika u javnoj potrošnji je promijenila život u određenim društvenim skupinama. I to je cijena. Danska i dalje ima jako visoku javnu potrošnju. Koji je model bolji, pitam? Ne znamo. Oko toga trebamo postići konsenzus. Norveška nije primjer za nas. Norveška je nezamislivo bogata država. Ona nema nikakvih problema. Sve su to stvari o kojima možemo i moramo razgovarati, stalno, kritizirati se, tražiti konsenzus, ali na kraju dana netko mora donijeti odluku. Probat i postići konsenzus sa sindikatima koji prijete blokadom države radi smanjenja bruto plaće u iznosu od tri posto što su mnogi od vas davno morali napraviti, ako nisu imali za isplatiti. Neću tjerati proračun u propast niti javna poduzeća u debeli minus, pa ih kasnije nitko neće htjeti kupiti. S tom pričom je gotovo. To smo rekli da nećemo raditi i nećemo raditi. I tu neće biti otpora. Teško je surađivati s političkim konkurentima, koji otvoreno, jučer u kampanji pozivaju, citiram: "demoliranje središnje državne vlasti". Nemojmo to raditi ljudi. To nije dobro. Kriza je, građani su razočarani, očekuju više, katkad i nerealno. Ali pozivati na najniže strasti na takav način, od toga do psovke je samo kratak korak. Mi tako nećemo. Možemo kritizirati, možemo prozivati, ali pokušajmo, bar donekle, birati riječi.

Moramo razgovarati o svemu i o sudskim presudama. Zadnja presuda američkog Vrhovnog suda izazvala je polemike kao i svaka, svi komentiraju, od predsjednika na niže. To je demokracija. Demokracija u Hrvatskoj je višestranački parlamentarni demokratski sustav, članak 3 Ustava. Kao jedan od osnovnih temelja za tumačenje Ustava. Predstavnička višestranačka parlamentarna demokracija. To je najviša ustavna vrednota i temelj za tumačenje hrvatskog Ustava. I temelj za moje i naše ponašanje. Hrvatsku ćemo mijenjati, jer konačno je, bar malo, mijenjamo. Hrvatska je stagnirala od početka krize. Pametni, najpametniji, takvih je jako malo, ustvari, ne znam da takvi postoje, se mijenjaju prije krize. Oni koji su manje pametni, oni se počinju mijenjati na samom početku krize. To shvate i donose ključne odluke. Oni koji su malo manje pametni, njima treba nešto više vremena da im se upali kliker i onda kada krenu, zna biti kasno.

Za nas nije kasno. Mi smo, kao što je g. Mudrinić rekao, u kružnom toku. Ali nismo u grabi. Mi smo zemlja dobrih mogućnosti, ne pretjerujemo, ne govorimo senzacionalnih mogućnosti, jer to nerealno diže očekivanja ljudi. Ali dobrih mogućnosti. U transportu, u prometu, kao veza istoka i zapada, sjevera i juga. Zemlja koja je obdarena prostorom za najbolju luku, zemlja koja ima relativno konkurentnu turističku industriju, koja je važna, kojoj smo dodatno olakšali, neki kažu i previše, uvjete poslovanja, gdje ima velik prostor za investicije i za kvalitetu od čega mogu živjeti stotine tisuća, a to je u Hrvatskoj velika cifra, naših ljudi i to pola godine raditi, a pola godine raditi nešto drugo. Za to ne treba prevelika ingenioznost, kreativnost, ne trebaju novi modeli. Samo treba gledati što su napravili oni koji su prije u tome od nas uspjeli. Ima dosta primjera, ali na kraju dana odluka je naša. Put je naš. Moramo očuvati i socijalnu stabilnost, dakle, da ljudi ne tumaraju po ulicama, da djeca idu u kvalitetne škole. Jer svi ovi problemi koje vidimo po Francuskoj, Švedskoj, Velikoj Britaniji, su problemi deklasiranih gnjevnih i razočaranih mladih ljudi. Koji su u jednom trenutku prekinuli školovanje i koji ne mogu naći svoje mjesto u društvu, ne mogu naći svoj posao, jer su nažalost bezidejni. Nitko ih neće.

Mi od svoje djece moramo napraviti ljude koje netko hoće, moramo zadržati u Hrvatskoj ono najkvalitetnije u čije školovanje smo najviše uložili. Dio Hrvata će otići, kao i u svakoj državi, nakon ulaska u Europsku uniju, izvan Hrvatske, zaposliti se u srednje i niže plaćenim poslovima, ali tu prostora za napredak u Hrvatskoj ima jako puno. Ne možemo zatvarati granice, ne možemo zabraniti našim liječnicima da odlaze u Njemačku, jer istovremeno se i našoj djeci otvaraju mjesta na najboljim fakultetima u Njemačkoj i Velikoj Britaniji. I to je to novo pravilo igre. Ono je za najjače, najžilavije i najprilagodljivije.

Dakle, spreman sam uvijek na razgovor o brojkama, o konkretnim stvarima. Ali na kraju politika nije čista matematika i ne može se temeljiti samo na brojkama. Država nije korporacija. Nacija, kao politička zajednica, kao svijest jednog broja ljudi nije korporacija. Metode mjerenja nisu korporativne. One su pomoćno, auksilijarno sredstvo. To je puno, ali ništa više od toga.

Mi ćemo nastaviti s poslom koji radimo, uvodit ćemo red. Ponašat ćemo se prema državnim financijama kao prema nečem jako ozbiljnom, prihvaćati kritike iz EU, već sutra one će biti obvezujuće. Naši deficiti moraju biti dovedeni u neke realne okvire, dakle, biti još manji nego što jesu. Naročito u uvjetima u kojima nemamo rasta. Moj ulazak u državnu politiku, kao državnik, kao predsjednik Vlade, koincidira s velikom krizom u Europskoj uniji, gdje sam praktički od prvog dana svoje nazočnosti i rada u Europskom vijeću, svjedočio nečemu što se nikad ranije nije događalo. Sastancima koji traju do pet ujutro ili ne prestaju cijelu noć. Nečemu što nitko u prethodnim generacijama političara nije vidio. Europa se isto mijenja, ali sporije od Amerike. Za odluku za koju Americi treba mjesec dana, Europi treba godina dana. Ali vjerujem u to da postoje zdrave snage, da Hrvatska može biti dio tog svijeta. I kada govorim o razlikama između nordijskog modela, koliko god to zvučalo pretenciozno u Hrvatskoj, i nekog drugog modela, onda znam što mislim i vjerujem u to. Jer ne smijemo se ni podcjenjivati. Moramo biti realni, ali ako tvrdimo da pripadamo zapadnom kulturnom krugu, ako su nam stalno usta puna toga da smo zapad, da smo katolička država, onda idemo uzeti

nešto iz tog miljea. Tu ima puno toga što funkcionira bolje nego kod nas. Moramo se opredijeliti. Na stari način ne možemo. Pred nama su veliki izazovi i opstati će i prosperirati samo oni koji to razumiju.

Državna pomoć više ne funkcionira na način na koji je funkcionirala i neće. Nema milostinje, nema subvencija, osim u nekim strogo segmentiranim prostorima gospodarstva. Kao što je poljoprivreda, još uvijek, to znamo. Ostalo nema. Hrvatskim brodogradilištima, kao temelju materijalne kulture naše države, riječkom, pa nadalje, želim sve najbolje. Ali ubuduće će morati, ne potpuno sami, nego puno više svojom pameću, inovativnošću, ingenioznošću.

Dragi sudionici ove konferencije, hrvatski poslodavci, meni je drago da možemo još jednom ovako razgovarati. Volio bih da ovakav dijalog mogu imati i s javnim sindikatima. Nažalost, mislim da sam učinio dosta, pokušat ću još. Ali ne možemo razgovarati na destruktivan način. Moramo shvatiti da u krizi moramo raditi neke koncesije, a koncesije koje je hrvatski javni sektor napravio u zadnjih godinu i pol dana su jako male. One su znatno manje nego ono što se dogodilo u Španjolskoj, Grčkoj, Latviji, Litvi, Estoniji, Rumunjskoj, gdje su plaće u javnom sektoru smanjene za 25 posto neto. Korekcije u Hrvatskoj su male, i to vas smeta. Vi to gledate. Jer znate da su mnogi od vas morali učiniti puno više da bi bili konkurentniji i jaki. I ne možemo živjeti u dva odvojena društva. To govorim kao čovjek koji je cijelu svoju karijeru, prije ulaska u aktivnu politiku, proveo u javnom sektoru. Svoju državu, Hrvatsku, nisam nikad gledao kao poslodavca i neprijatelja koji me želi iscijediti i platiti minimalno, nego kao svoju državu koja me plaća najviše, odnosno, optimalno koliko u tom trenutku može. I to javni sindikati moraju shvatiti. Ne možemo to svesti na borbu za jubilarnu nagradu, božićnicu i tri posto bruto plaće. Gubimo bitne stvari ispred očiju. Ako to ne uspije moja vlada koja je to počela raditi, netko drugi će to morati nastaviti. Drugog puta nema. Hvala vam i želim vam svima bonuse na kraju godine.